

Nieuwe campagne om spits te mijden gaat niet werken: ‘Als je laat thuiskomt, zie je je kinderen niet’

Waarom schuiven miljoenen Nederlanders elke dag toch weer vrijwillig aan in de file? Minister Barry Madlener (Verkeer) hoopt met een campagne automobilisten te verleiden buiten de spits om te reizen. Verkeersexperts zijn sceptisch. „Mensen vinden de file helemaal niet zo erg.”

Bron: Algemeen Dagblad, David Bremmer 21-01-25

Verkeerspsycholoog Gerard Tertoolen ziet de logica wel in van de nieuwe campagne. „De coronacrisis bewees dat de files met minder auto’s op de weg spectaculair afnemen. Zelfs als slechts een klein deel van de werknemers buiten de spits rijdt heeft dat al een flink effect.”

En minder automobilisten op de weg zijn hard nodig: vijf jaar na de pandemie zijn de files weer helemaal terug. Op de rijkswegen lag de filedruk afgelopen jaar liefst 12 procent hoger dan in 2023. Ruim driekwart van alle oponthoud was in de spits.

Toch zal de oproep van minister Madlener vrijwel zeker aan dovemansoren gericht zijn, zeggen verkeersexperts. En wel om de volgende vijf redenen:

1) We kunnen niet buiten de spits rijden

Veel werknemers hebben weinig keuze. „Het betekent nogal wat om je werktijd te veranderen”, zegt Tertoolen. „Later vertrekken lukt de meeste mensen nog wel, maar als je laat thuiskomt zie je je kinderen niet.”

Ook Arnoud Broekhuis, manager ANWB Verkeersinformatie, ziet privéomstandigheden een grote rol spelen. „Wie de mogelijkheid heeft om de spits te mijden, doet dat ongetwijfeld. Maar werknemers hebben te maken met schooltijden, kinderopvang en andere activiteiten waar ze rekening moeten houden. Dat biedt weinig flexibiliteit.”

De baas helpt vaak ook niet mee. „Veel bazen willen dat personeel op vaste tijden aanwezig is”, zegt Dick de Waard, hoogleraar verkeerspsychologie en mobiliteitsbehoud. „Bovendien plannen leidinggevenden hun vergaderingen op momenten dat de meeste werknemers er zijn.”

2) We zijn gewoontedieren

„Mensen houden van vastigheid”, zegt Tertoolen. „De meeste Nederlanders willen op een bepaald tijdstip op het werk zijn en op tijd thuis voor de piepers en de pasta.” Die patronen zijn bijzonder hardnekkig, bevestigt Broekhuis van de ANWB. „Uit onze data blijkt dat de avondspits altijd rond half zes piekt. Om kwart voor zeven zijn alle files opgelost, zelfs als er 900 kilometer file stond.” Het verkeer volgt een voorspelbaar ritme waar nauwelijks beweging in zit. „Dat zien we al decennialang.”

Ook forse stijgingen van de benzineprijzen jagen automobilisten niet uit de auto, zegt Tertoolen. „De meeste mensen bezuinigen liever op andere zaken. Pas in het uiterste geval laten ze hun auto staan.”

3) We zien geen beter alternatief

Uit onderzoek blijkt dat veel automobilisten zichzelf als ‘gevangenen’ van hun vervoermiddel zien, zegt Tertoolen. Ze denken geen andere keuze te hebben dan de auto. „Alle andere alternatieven bezien ze door een sombere bril. De trein? Te druk en veel te veel vertragingen.” Voor trein- of fietsliefhebbers geldt hetzelfde, ook zij zullen niet snel wisselen. „De groep mensen die alle reismogelijkheden objectief naar waarde schat is helaas klein. De kunst is die groter te maken, maar dat is heel lastig.”

Manager ANWB-verkeersinformatie Broekhuis ziet dat vrijwel niemand bereid is zijn reisgedrag aan te passen. „We zitten vast in patronen, met name in de avondspits. Daar zit geen centimeter ruimte in, blijkt uit onze data. Privéomstandigheden bepalen wanneer mensen reizen. Zoveel ruimte is er niet.”

4) Een campagne alleen is onvoldoende

„Campagnes kunnen zinvol zijn, zoals de Bob-campagnes tegen rijden met alcohol op”, zegt Tertoolen. „Maar alleen als je er concrete maatregelen aan koppelt. Slechts een bericht uitzenden leidt niet tot gedragsverandering.” Hoogleraar De Waard is het daarmee eens.

„Madlener zou ook meer kunnen investeren in het openbaar vervoer of in de fiets. Maar dat doet hij niet of nauwelijks.”

Echte verandering komt alleen door gerichte maatregelen, zoals rekeningrijden, of door bijzondere gebeurtenissen zoals corona. „Sindsdien werken mensen meer thuis en dat heeft wel degelijk tot verschuivingen geleid”, zegt Arnoud Broekhuis van ANWB. „Dinsdag is bijzonder druk geworden, donderdag ook maar iets minder. De vrijdag is als filedag helemaal verdwenen.”

5) En last but not least: we vinden files stiekem niet zo erg

Het opvallendste inzicht komt van verkeerspsycholoog Tertoolen: „Eigenlijk vinden mensen de file helemaal niet zo erg. Als je het ze vraagt, vinden automobilisten het vervelend en zullen ze mopperen. Zeker bij onverwachte files door bijvoorbeeld een ongeluk. Maar hun gedrag verandert ondanks het geklaag nauwelijks.”

De filedruk groeit bovendien heel geleidelijk, waardoor mensen eraan wennen. „Het is als de kikker in een pan met water. Als de temperatuur geleidelijk stijgt, blijft hij zitten.”